

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

מז.

עין משפט נר מצוה

לו [א] טור ש"ע י"ד
 סימן שמו ס"ק א'
 לח ב ג טור ש"ע י"ד
 ס"י ש"ק ס"ק ה'
 לט ד ה ט"ו ס"ג מהל'
 פסקי הל"ח ופסקי
 שחור ונראה ע"ש כ"מ:
 עמור מ"ד מהל'ס
 ע"פ"ס הלכה יג:
 מא ז מ"י פ"ב מהל'ס
 אכל הלכה ח סמג
 ע"ש ב טו ש"ע י"ד סימן
 שעט ס"ק ח:

רבינו הנאל

מצוה זו מדרבנן היא:
איבעיא להו קבורה
 משום ביינוג הוא או
 משום כפרה כלומר חבוט
 הקבר מכפר למאי נפקא
 מינה כגון דפיקי לא
 קבורה להווא גברא אי
 אמרת משום ביינוג הוא
 לאו כל כמיניה אלא אי
 אמרת משום כפרה הא
 אפר לא בעינא כפרה
 ת"ש מדאיכבור צדיקי
 ואי אמרת משום כפרה
 צדיקי כפרה בעי רוחי אין
 דכתיב כי אדם אין צדיק
 בארץ וגו' וסוגיא סלקא
 דמ"ס כפרה: **איבעיא**
 להו הספרא דיקרא דהוי
 או יקרא דשכבי היא למאי
 נפקא מינה דאמר לא
 תספדו אי נמי לאפוקי
 מיחמי שכר ספדוין אם
 הוא יקרא דשכבי מפוקין
 ואי לאו לאו ופסגטא
 יקרא דשכבי הוא ת"ש
 ורבא אברהם לספוד לשריה
 ודחי' שרה גופה ניהא לה
 לאיחוריה בה אברהם ת"ש
 לא יספדו ולא יקברו כו'
 ת"ש נבזה בעיניו נמאס זה
 חזקיה מלך יהודה שגרו
 עצמות אביו במטה של
 חבליים ואי אמרת יקרא
 דהוי הוא אמאי עבר הכי
 ואמרין כי היכי דתיהו
 כפרה לאבנה ת"ש בשלום
 תמות כו' ת"ש אמר להם
 ר' אל ספדוין בעיירות
 ת"ש הליו לכבודו להביא
 לו ארון ותכריכין או
 למקוננות] להביא לו
 מקוננות] לשמע עליו
 עיירות אינו עובר עליו
 של מת הוא עושה כו'
 ת"ש ר' נתן אומר סימן
 יפה למת שפנרעין ממנו
 או היה גוררנו או גשמים
 זולפין על מטונו זהו סימן
 יפה למת שפנרעין ממנו
 אחר מטונו ש"מ יקרא
 דשכבי הוא ש"מ: **לא**
 היו קוברין אותו כבורות
 אבותיו כו' לפי שאין
 קוברין רשע אצל צדיק
 ומנא לן שנא' ויהי הם
 קוברים איש והנה ראו את
 הגדרו וגו' ודחי' ודילמא
 לא החיה הקב"ה אותו
 האיש המת שנעב בעצמות
 אלישע אלא כדי לקיימי
 ביה ברכת אליהו והי'
 נא פי שנים ברוחך אלי
 א"כ היינו דתניא על רגליו
 עמד ולביתו לא הלך אלא
 ש"מ עבד יאה קבור רשע
 אצל צדיק אכל אלישע
 החיה בן השנומת וריפא
 צרעת ועמן ששקליה
 כמת שהצרות חשוב כמת
 כדכתי' לא נא תהי כמת
 וגם כך אין קוברין רשע
 חמור אצל רשע קל: סוגיא
 דשמעתא מת מתוך רשעו
 מיתתו לא הויה לו כפרה
 וכן אפילו נהרג מתוך
 רשעו אין לו כפרה עד
 דמטיא ליה צערא דקברא
 ומשום הכי אין חיוב
 אבילות לקבור והנהרג

אבל חלב והפריש קרבן. כה"ג נראה ונדחה הוא והוי מני
 לאשמעינן רבותא טפי דאפי' המיר דת והפריש קרבן דהוי
 דחוי ואלע"ג לדחוי מעיקרא הוי דחוי כדשמעינן ליה לר' יוחנן צפ"ק
 דקידושין (ג' טו: ו' טז) גזי כהמה של שני שותפין רבותא הוא טפי
 מדחוי מעיקרא כדמוכח צפ" לולב
 הגולג (סוטה דף ג' וס' דלפי' מלך
 דאית ליה דחוי מעיקרא לא הוי
 דחוי מודה צנראה ונדחה דהוי
 דחוי והא דנקט הכא כה"ג אורחא
 דמילתא נקט דלין דרך מומר להפריש
 קרבן ועוד גזי נשטמה אי אפשר
 לומר אלא שהפריש קודם שנשטמה
 דאי משנשטמה שטמה שהפריש קרבן
 אין הקדשו הקדש:

אימא בישן דמי. לאו לגמרי
 כישן דישן חזי אפי' צעשה
 שהוא ישן כדמתן צפרק כל הגט
 (גיטין דף טז: ב' טז:) השולח מטלחה ממניית
 היס מקריצין אותו בזמזק שהוא
 קיים ולא חיישין שמא ישן צעשת
 הקרנה אלא כלומר כישן דמי דלפי'
 דלא הוי חזי אין רחוי להיות דחוי
 משום דממילא מיתער והא נמי
 ממילא מישתפי':

ואמאי ביון דמיקטיל' הוה להו
 כפרה. והא דמתן צחלק
 (לקמן דף ק"א:) אנשי עיר הנדחת
 אין להם חלק לעוה"ב הני מילי דלא
 איקטולו אלא אם לנו אורס והרגוס
 יש להם חלק: **הוא"ל** ונדרהו
 ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן
 דמפרש טעמא צחלק (לקמן דף ק"ב):
 משום דזבח רשעים תועבה דאי
 כר"ל דמוקי לה צדקשים קלים
 ואליצא דרבי יוסי הגלילי דלמך ממון
 צעלים הן ע"כ אין תלוי משום דחויא
 אלא משום ממונס אבז דמיני ממון
 צעלים הן וקלמ' תימה גזי המיר דמו
 או נשטמה לא יועיל צהם רעיה
 כמו צעיר הנדחת וידחו אפי' דמיס:
 משיסמוס

אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא
 ויהי נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייא (א"ל רבי יוחנן שריפא צרעת
 נעמן שהיא שקולה כמת דכתיב אלא נא תהי כמת וכשם שאין קוברין רשע
 אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל וליתקון ארבע קבורות
 שני קבורות גמרא גמירי לה אמר עולא א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן
 והמיר דתו והזור בו הואיל ונדחה ידחה איתמר נמי א"ר ירמיה אמר ר' אבהו
 א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמה חזור ונשתפה הואיל ונדחה ידחה
 וצריכא דאי אשמעינן קמייתא משום דאיהו דחה נפשיה בידים אבל האי
 דממילא קא דחי אימא כישן דמי ואי אשמעינן הכא משום דאין בידו לחזור
 אבל התם דבידו לחזור אימא לא צריכא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא
 והיו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדרק הבית יפרו והיוגין בה אמאי
 ימותו כיון דאיקטול הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרין הואיל
 ונדחו ידחו א"ל אביי מי סברת מת מתוך רשעו הויא ליה כפרה מת מתוך
 רשעו לא הויא ליה כפרה דתני רב שמעיה יוכלו אפילו פירשו אבותיו מדרכי
 ציבור וימא ת"ל בעמיו בעושה מעשה עמיו א"ל רבא מי קא מדמית נהרג
 מתוך רשעו למת מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה קמיית לא
 הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית הויא ליה כפרה
 תדע דכתיב מ'זומר לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך
 [וגו'] נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיתו ארץ מאי
 עבדיך ומאי חסידך לאו חסידך חסידך ממש עבדיך הנך דמחייבי דינא
 דמעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך אמר ליה אביי מי קא מדמית
 הרוגי

יפדו. כשאר צדק הצית והפודה אותם יאכלם שהרי לא נאסרו דלאו לדיהו הוו. ומדקתני ימותו ש"מ משום דנלחו מהקרבנות (כשהמיר) צעליה הוא
 דמומרי' לעז' לא מקבלין אותם קרבן מנייה כדלמרי' כהכל שותפין (מולין דף טז: ב') דהואיל ונדחו ידחו. דאי משום זבח רשעים ה' כיון
 דאיקטול אית להו כפרה: יכול פירשו. אצוי ולאנו של כן: מדרכי צבור. כגון מומרי': יעמאל. להם צנומתם ת"ל (ויקרא חל) לנפש לא
 יעמאל צעמיו כי אם לשארו וגו' צעושה מעשה עמיו יעמאל לו ואם לאו אל יעמאל אפי' לשארו. אלמא לא כיפרה לו מיתתו אם לא חזר בו:
 הרוגי

נצוה צעינו נמאס. (כד) כתיב מי יעלה צרה ה' נקי כפיס
 וצר לצב וגו' וקחשיב נמי הא: על מוסה של פולנס. דרך ציוון
 מפני שהיה אצוי רשע וציוהו לעין כל כדי שיתייסרו האחרים
 ולכבוד עלמנו לא חש ומפני כבוד אב
 כתיב (שמות כב) צעושה מעשה עמך.
 נצוה צעינו הוא עלמנו כדכדו ונמאס
 צפני עלמנו שלא חש לכבודו ונמאס
 קידוש ה'. ואי אמרת כבוד שעושין
 למת אינו שלו אלא של חיים מ"ט
 עבד הכי למה ציוה את החיים:
אל ספדוין צעירות. רבינו הקדוש
 ז"ל חת בניו צנכותו (דף ק"ג)
 בהנשא אל ספדוין כשמוליכו את
 אריו למקום קבורתי דהוא מת
 צליפורי וקבורתו צבית שערים אל
 ספדוין צעירות קטנות שפעצרו
 עליהן אלא צרכים גדולים דאיכא
 אינשי טובא ומיכנפי מעיירות נמי
 להתם: מאי לאו לכדויו של מת.
 אלמא יקרא דעבדי ליה דליה הוא:
ומניין ליה נמאס. תרגמו של מלנין:
כי אמר רחמנא לן סלין. וכדין נמי

שאר כל המתים היינו כי משהו ליה
 לדחוייה צעלמא דלא איכפת ליה ציה
 דהיינו ציוון ודומיא דתלוי אכל האי
 דליתיקרו ציה קרוביו לאו ציוון הוא
 לדידיה: **לשמע.** כמו (שמואל א טו)
 ושמע שאול לשון חסיפה להספידו:
סימן יפה למת. כדנפערעין ממנו
 צעוה"ל לאחר מיתת דש לו כפרה
 ככך: **ש"מ יקרא דשכבי הוא.** דאי
 לאו יקרא דשכבי אמאי מיכפר
 צצוניה: **ויחי ויקם על רגליו.** אותו
 הקבר צבוא השקר היה הוא הנציח
 אשי השיב את עידו לאכול ולשמות
 צבית א"ל ונענש עידו על ידו והמיתו
 הארי' וכלמת לאחר מייס קצוהו אכל
 אלישע ולא הושר אלא המקום שקבר
 אלו והחייבו: **נא פי שנים.** אליהו
 החיה את המת והיה לו לאלישע
 להחיות שני מתים והוא לא החיה
 אלא צנה של שונמית: **לא הלך.** ואי
 משום כרחתא דלחיה הוא היכי
 מקוימת צהכי: **וכשם שאין קוברים**
כו'. לפרוש טעמא דמתני' מהדר
 דלפיכך נתקנו שמי קצרות שאין
 קוברין נסקלין ונשרפין שהן רשעים
 חמורים אלא נהרגין ונמקין שהן
 רשעים קלים: **וליתקון ארבע.**
 דהא נשרפין אלא נסקלין קלים הם:
גמרא גמירי לה. הלכה למשה
 מסיני: **הואיל ונדחה.** הקרבן
 כשהמיר דתו] דלין מקבלין קרבן
 מן הנמומרי' כדמתנא מעשה פירש
 למומר' צשחיתת חולין צפ"ק (דף טז: ב').
 שטמה נמי לאו צר כפרה היא דיקריב
 אותו לכונו כתיב (ויקרא ח) לישן
 דמי. ככל אדם הישנים צלילה ואינם
 נדחים צכך לאחר שניעורו: **אכל**
הסם. דיש צדור לחזור: **אימא לא.**
 הוי דחוי: **הול צה קדישם.** צביר
 הנדחת אינן נשרפין עם שללה דכתיב
 (דברים יג) שללה ולא שלל שמים ומייהו
 מיקרב לא קרבו משום דכתיב (משלי
 כה) זבח רשעים תועבה ואם קדשי
 מוצח הן ואפילו עולות ושלמים
 נדצה ימותו: **קדשי צדק הצית**

תורה אור השלם
 1. נבזה בעיניו נמאס
 ואת קר'א יי' יכבד בשבע
 לקרע ולא ימור:
 תהלים טו ד
 2. לא תלין ונבלתו על
 העץ כי קבור תקברנו
 ביום ההוא פי קללת
 אלהים תלוי ולא תטמא
 את אדמתך אשר יי'
 אלקיך נתן לך נבלת:
 דברים כא כב
 3. ויהי הם קברים איש
 ויהוה ראוי את הגדר
 וישליכו את האיש בקבר
 אלישע ותרץ ויגע האיש
 בעצמות אלישע ויהו
 וקם על רגליו:
 מלכים ב יג כא
 4. ויהי עקברם ואליו
 אמר אל אלישע שאל
 מה אעשה לך ביום
 אלקח מעמך ויקבר
 אלישע ויהי נא פי שנים
 ברוחך אלקי:
 מלכים ב ב ט
 5. אלא נא תהי כמת אשר
 צבאתו מרדח אמו
 ויאכל חצי קבורה:
 במדבר יב א
 6. ויאמר יי' אל משה
 אמר אל הכהנים בני
 אהרן ואמרתם אליהם
 לנפש לא יטמאו בעמיהו:
 יקרא כא א
 7. ממזר לאסף אלהים
 באו גוים בנחלתך טמאו
 את היכל קדשך שמו
 את וירשעם לעינים ותנו
 את נבלת עבדיך מאכל
 לעוף השמים בשר
 חסידך לחיתו ארץ:
 תהלים עט א-ב

גליון הש"ס

רש"י ד"ה על משה וכו'
 וביהו לעין כל. ע"י מנחת
 מהרי"ל לית לו כלל ה'
 סימן מ"ט:

הגהות הב"ח

(א) גמרא דמיהו ליה
 כפרה לאבנה. כ"ז וקשה
 והכי נסקרין גזי מ"ש מדרי'
 מן מזבחי דדוקא אם הוא
 משום יקרא דשכבי לוי אלא
 כמת איהו כיון היי' הוא לו
 כפרה אלא אי משום אלא
 דחי הוא אין לו כפרה למת
 כלל מה שמביין אותו לאחר
 מותו כמו שפירש"י שם:

מוסף רש"י

הובא בסוף החסכת.

שרין אבילות משיחם הגולל חיילא אבילות ועת סתימת הגולל עדיין רשע ואינן חייבין להתאבל על רשע. מתי הויא ליה כפרה בעת דחיו צערא דקברא הואיל ונדחית האבילות נדחית לגמרי כדנתן לא
 הוי מתאבלין עליהן אלא מהאנונין שאין אגינה אלא ככל ואקשי' אי הכי דמרחו צערא דקברא איכפר להו למת ליה עיכול דקתינא נתאכל הכשר מלקטין לעצמות וקוברין אותו ושנינן דמהיה שפחה מסרה
 ולא אפשר לאפוקי מקברא. אבל הרוגי מלכות כיון דשלא כיון נהרגין מיד הויא להו כפרה מדכתיב נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיתו ארץ וק"ל חסידך וידיעתא ממש עבדיך
 נתן הוא דמחייבי דינא מעיקרא וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך ש"מ הריגה כפרה ליהו: א"ר יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמה חזור בו הואיל ונדחה ידחה וכן אכל חלב והפריש קרבן ונשתמה חזור